

Brúsenie diamantu - príbeh dobrej praxe v kariérovom poradenstve

Michal Horváth

Článok poukazuje na rozvoj životných zručností ako jeden z kľúčových prvkov práce s potenciálom, v tomto prípade mladého človeka (stredoškólači vo veku 17. – 19. r.). Ako sa ukázalo, rozvoj životných zručností má kardinálny vplyv na rozvoj vlastnej kariéry (career management skills), pretože okrem iného pomáha vytvárať sebaobraz dieťaťa a identifikovať jeho silné stránky, bez porovnávania s ostatnými.

Názov Brúsenie diamantu je alegorickým pomenovaním práce s potenciálom dieťaťa, resp. mladého človeka. Dôvodom je, že aj diamant, keď ho vydolujete v bani, vyzerá ako obyčajný kameň. Až keď sa s ním pracuje, prejde ďalším procesom a dôkladne sa obrúsi, ukáže svoju krásu = potenciál.

Článok je postavený na skúsenosti Michala Horvátha, učiteľa a v súčasnosti interného lektora pre vzdelávanie v kariérovej výchove a poradenstve pre účastníkov z materských, základných a stredných škôl v rámci Národného projektu Štandardy, na ktoré sa môžu prihlasovať pedagogickí a odborní zamestnanci. <https://vudpap.sk/x/projekty/standardy/vzdelavanie-a-rozvoj-ludskych-zdrojov/inovativne-prvky-v-kvapvs/>

„Brúsenie diamantu bol môj projekt v rámci Komenského inštitútu - ročného vzdelávacieho programu a následne na to aj moja didaktická a metodická pomôcka v rámci vyučovania predmetu Cvičná firma (CVF) na SOŠ so žiakmi 3. a 4. ročníka, s ktorými som mal možnosť pracovať v rokoch 2016 až 2019 (september). Mnohí v ňom „prekročili svoj vlastný tieň“.

Cieľom projektu bolo na predmete CVF (kde si žiaci majú možnosť založiť fiktívnu firmu, a pritom zužitkovať a rozvinúť všetky svoje odborné zručnosti) pracovať aj na **rozvoji životných zručností**, ako sú: komunikačné a prezentačné zručnosti, spolupráca, zodpovednosť, samostatnosť, či dávanie a prijímanie spätnej väzby.

Ďalším cieľom bolo rozvíjanie **sebapoznania** prostredníctvom pomenovania minimálne 1 kvality, práca so silnými stránkami, ktorá v neposlednom rade pôsobí na budovanie zdravého sebavedomia. Všetky stanovené ciele mali spoločný zámer – pomôcť žiakom cez sebarozvoj, sebaexploráciu a rozvoj životných a sociálnych zručností lepšie uspieť na záverečných maturitných skúškach, ale najmä **uplatniť sa na trhu práce. Prípadne, žiť kvalitnejší – spokojnejší život.**

Začiatok projektu a realita, s ktorou som sa stretol...

Pri úvodných zoznamovacích rozhovoroch s každou skupinou naprieč ročníkmi, ktoré som učil, som sa pýtal každého žiaka otázky: *Čo ťa baví? V čom si dobrý? O čom sníváš?* Zarážajúce bolo, že väčšina odpovedí žiakov (spolu 64) bola totožná. Nezáväzne od seba, jednotlivci v rôznych ročníkoch vo väčšine odpovedali, že nie sú v ničom dobrí. Mnohí nedokázali pomenovať ani jednu svoju kvalitu. Mysleli si o sebe, že nie sú dosť dobrí, že sú „lúzri“. Prejavovalo sa to aj na našej ďalšej práci, kedy často znelo z úst žiakov: „Ja to neviem. Ja to nedokážem!“

Samozrejme, že spektrum žiakov bolo rozšírené aj o „majstrov sveta“. To, čo obe skupiny spájalo, bol fakt, že **ich sebaobraz nemal reálne základy**.

O niektorých sa v škole hovorilo, že ani nezmaturojú, že sú stratené prípady.

Keď som pátral po možných príčinách, narazil som u mnohých žiakov na rôzne zaujímavé skutočnosti. Napríklad sa hanbili za to, že nevedia poriadne po slovensky, keďže žijú od narodenia v oblasti (južné Slovensko), kde sa po slovensky ani poriadne nerozpráva, ale každý deň dochádzajú do Bratislavy do školy. Alebo sociálne zázemie - život iba s babkou, lebo otec sedí vo väzení za zabitie mamy.

O niekoľko mesiacov z týchto mladých ľudí mali byť absolventi pripravení na trh práce.

To pomyselné brúsenie diamantu prinieslo to, že desiatky mladých ľudí vytvorili 5 veľmi zaujímavých cvičných firiem, z ktorých každá bola originál.

Brúsenie diamantu

Tri z nich sa zúčastnili Medzinárodných veľtrhov cvičných firiem dva ročníky po sebe. Niektoré z nich boli ocenené návštevníkmi veľtrhu z radov laickej verejnosti. Vraj si do poslednej chvíle mysleli, že toto sú profesionáli. O rok neskôr, jednu z dvoch cvičných firiem žiakov odmenila odborná porota 3.miestom. Za tie roky v konkurencii viac ako 60 cvičných firiem (každý rok) z celej Európy. Bol to veľmi pekný úspech pre školu, ale najmä pre žiakov.

Hlavne, keď si spomeniem na začiatok a tie reči: „Ja to nedokážem! To sa nedá! Ja na to nemám...“ Mnohí takéto úspechy zažili po prvýkrát, resp. **pocítili úspech** ako taký.

No, neostalo to iba pri úspechoch na Medzinárodných veľtrhoch.

V rámci predmetu CVF vznikli aj promo videá pre školu, s ktorými žiaci vyhrali zopár súťaží.

Dokonca dokázali pritom zmobilizovať celú školu, aby hlasovala. Nikdy predtým s videom nepracovali. Dokázali úžasným spôsobom **zviditeľniť školu**. Sami sebe ukázali, čo dokážu. Všetci tí, ktorí sa dostali do 4. roč., aj úspešne zmaturovali.

A pre mňa to najdôležitejšie...

Tí, ktorí tvrdili, že nemajú žiadne kvality, vedeli pomenovať aspoň jednu.

Až 2/3 z nich odbúrali strach z prezentovania a zlepšili sa v prezentačných zručnostiach, ktoré sú v súčasnosti veľmi žiadané u mnohých zamestnávateľov.

Jeden príklad za všetky. Počas prípravy na jeden z veľtrhov nám vypadol človek, ktorý mal na veľtrhu prezentovať cvičnú firmu v cudzom jazyku – angličtine. Tu sa prihlásila jedna zo žiačok (tá, ktorá sa hanbila rozprávať, lebo si myslela, že nevie poriadne po slovensky), že ona ide do toho. Musela tvrdo na sebe pracovať. Poradil som jej rôzne techniky (napr. Powerpóza= postoj tela, ktorý prináša pocit sebavedomia) a ona poctivo trénovala. Nad rámec toho, čo som jej odporučil. Zvládla to! Nebolo to dokonalé, ale keď viete, kde bola pred tým a kam sa posunula, neostávalo nič iné, iba zatlieskať. Pretože prekonala samú seba, prekročila svoj vlastný tieň.

Podobný posun zaznamenali aj ďalší žiaci, ktorí si vybrali prácu alebo pokračovali na VŠ, o ktorej si mysleli, že na ňu nemajú. Napr. psychológiu. Aj keď sa možno nedostali, vedeli pomenovať, čo potrebujú zlepšiť a skúsili to o rok.

Žiaci dostali pozitívnu spätnú väzbu na Minikonferencii od ľudí, ktorým prezentovali svoje maturitné práce. (Spomeniem nižšie)

Úžasné je, že mnohí si stanovili aj svoje **osobné ciele, čo budú v živote robiť**.

Ako sa toto podarilo (ASTP)?

Celkový proces trval takmer u každej skupiny 2 roky (3. a 4. roč.). Jeho základom boli jednotlivé míľniky, ktoré bolo potrebné naplniť.

Na začiatku všetkého bol **KONTRAKT** – zmluva o právach a povinnostiach žiaka, ale aj učiteľa. Kontrakt bol podpísaný oboma zmluvnými stranami a odsúhlasený vedením školy. Súčasťou kontraktu bol aj bodovací systém – hodnotenie. Žiaci dostali za úlohu vypracovať zadanie a za to obdržali patričný počet bodov. Ak ale neodovzdali, za každý deň omeškania sa im body strhávali, až pokým zadanie neodovzdali. Niektorí skúšali, či to vyjde. Veď, pán učiteľ zabudne. Áno, mali pravdu. Pán učiteľ zabudol, ale Excel nie. **Tak ako banka nezabúda na vašu splátku v reálnom živote**. Na druhej strane, keď pán učiteľ nedodrжал deadline na zverejnenie bodovacej tabuľky, tak z toho profitovali všetci žiaci, lebo **pravidlá a povinnosti platia pre každého**, tak to bolo v kontrakte, ktorý sme podpísali.

Čiastkové míľniky:

Polročné hodnotenia prebiehali formou „one to one“ - osobný pohovor v kombinácii so spätnou väzbou od učiteľa žiakovi a naopak a boli zamerané na to, čo vyšlo, a kde je priestor na zlepšenie.

Seminár CVF sa odohrával mimo priestorov školy a trval 2-3 dni. Žiaci v skupinách riešili konkrétne zadania, ktoré neskôr prezentovali pred pozvanými ľuďmi z praxe. Následne dostávali od nich cennú spätnú väzbu. Toto bolo jediné miesto, kde ste dokázali vidieť žiakov nepretržite pracovať niekoľko hodín na zadaní.

Medzinárodný veľtrh CVF, kde si mohli žiaci na väčšom fóre preveriť v silnej konkurencii, čo sa naučili a kam sa posunuli. Išlo o veľmi dôležitý míľnik.

Jeden z kľúčových míľnikov bola Minikonferencia.

Išlo o na tieto účely vytvorený priestor mimo školy. Zmena prostredia, prípadne vykročenie z komfortnej zóny, môže mnohým mladým ľuďom prospieť k lepšiemu učeniu. Tu prezentovali žiaci svoje maturitné práce ešte nie pred maturitnou komisiou, ale opäť pred ľuďmi z praxe, napr. šéfkou digitálnej agentúry. Mohli tak dostať spätnú väzbu na svoje práce. To mohli využiť na vylepšenie svojich maturitných prác, alebo sa utvrdiť v tom, čo vedia a v čom sú dobrí.

Opäť jeden príklad za všetky.

Jeden žiak, ktorého väčšina „odpísala“, vymyslel úžasný nápad ako spropagovať Oravský región. Navrhol špeciálny event – Noc Nosferata v štýle leaser game na Oravskom hrade. Keď to počula šéfkou digitálnej agentúry, ktorá bola v porote, povedala, že je to skvelý nápad a ak by táto situácia bola skutočná a ona bola klient, tak by hneď išla do toho. Aj táto pozitívna spätná väzba pomohla spomínanému žiakovi úspešne zmaturovať. Dokonca sa rozhodol ísť na stáž do danej agentúry.

Kľúčový míľnik – praktické maturity

Pre niektorých žiakov celé to úsilie smerovalo presne sem. Bolo úžasné sledovať, ako si hlavne tí zatracovaní a podceňovaní počínali. Bol som na nich nesmierne hrdý. Navždy si budem pamätať, ako jedna moja kolegyňa povedala na adresu jedného zo žiakov, že „neverila by som, že si to ty, keby som ťa nepoznala. Dobrá práca!“ Dokonca jednému ročníku sa ušla pochvala od šéfa maturitnej komisie.

II. kľúčový míľnik – záverečné osobné pohovory so spätnou väzbou. Keď sa nedalo so žiakom realizovať osobne, tak aspoň cez dotazník.

Medzi týmito míľnikmi bolo množstvo miestami drobných, pre niekoho nepodstatných aktivít, ktoré ale boli kľúčové.

Popísaný proces aktivít zarámčovaný jednotlivými míľnikmi vnímam ako pomyselné **brúsenie diamantu, ktoré pomohlo u mnohých žiakov odkryť a využiť ich potenciál.**

proces ASTP

proces Ako sa to podarilo

proces ASTP

- vytvoriť PRÍJEMNÉ, BEZPEČNÉ A PODNETNÉ PROSTREDIE,
- vytvoriť si VZŤAH DÔVERY (prejav záujmu o žiaka, skupinu),
- stanoviť si CIELE (spoločné, žiak, učiteľ),
- mať MILNÍKY,
- vytvorený a podpísaný KONTRAKT (práva a povinnosti žiaka a učiteľa + hodnotenie),
- aktivizovať / aktivita žiakov (pasívny / lenivý učiteľ),
- veľa rozprávania sa, spoločné diskusie,
- pozitívna atmosféra,

ako sa to podarilo?

- veľa smiechu,
- dávanie výziev,
- dávanie zodpovedných úloh,
- dať zažiť úspech (skupina, jednotlivec),
- oceňovanie na konci hodiny (zo strany učiteľa žiakom, neskôr vyšší level - žiak ocení druhého žiaka + seba)
- dávanie SV,
- REFLEXIA,
- MAPOVANIE POKROKU žiaka,
- aktivity mimo školy (semináre, miniKonferencie),
- práca v skupinách / jednotlivcov, na projektoch / zadaniach,
- každý výstup sa prezentuje,
- aktivity na improvizáciu,
- aktivity na hranie rolí,
- aktivity na tvorivosť,
- simulácia prac. pohovoru,
- prinášanie ľudí z praxe,
- inšpirácie: knihy, videá,
- nové trendy / nástroje marketing. komunikácie - Google: Digitalná garáž,
- veľa zlyhávať, robiť chýb + dôležité ošetriť pocity, reflexia, SV...

● dôležité milníky ■ klúčové veci pre osob. rozvoj

Brúsenie diamantu

Pre mňa klúčové dôvody, prečo sa to podarilo, boli:

- vytvorenie príjemného a bezpečného prostredia, napr. spoločné raňajky cez hodinu, a potom práca (začínali sme niekedy o 7.30)
- Vytvoriť si vzťah dôvery – prejavíť záujem o jednotlivca. Napríklad, akú hudbu počúva?
- Kontrakt – pravidlá a povinnosti oboch strán
- Oceňovať každého žiaka, ktorý niečo robil. Neskôr to niektorí dokázali aj sami pomenovať.
- Dávať žiakom spätnú väzbu nielen pri zadaniach, ale aj v rôznych situáciách, ktoré neboli príjemné, kde bolo potrebné sa odosobniť a byť vecný.
- Mapovať pokrok každého jedného žiaka alebo skupiny a pri dávaní spätnej väzby to vždy pripomenúť.
- Veľa robiť a robiť pri tom chyby. Reflektovať to. Ošetriť pri tom pocity a ukotviť (zarámcovať) to, čo sme zažili, resp. sa naučili.

Čo na to povedali samotní žiaci?

Dovolím si zdieľať zopár ich myšlienok, ktoré uviedli pri našich „one to one“ rozhovoroch, či v dotazníkoch alebo dokonca v statuse na facebooku. Nabíja ma to neskutočnou energiou a prebija všetko to ťažké, čím sme spoločne prechádzali. Miestami som v slzách a pociťujem neskutočnú vďačnosť a privilégium, že som mohol byť súčasťou týchto desiatok životných príbehov.

„Strašne moc mi CVF pomohla. Naučil som sa dobre prezentovať, a keďže sme predtým mali MiniKonferu, tak som odbúral stres a išiel do toho naplno.“

„Konečne niečo iné, nielen neustále sedenie na r**i v laviciach a učenie sa vecí, ktoré nemajú žiaden význam pre nás.“

„Pán učiteľ, ja sám za seba Vám veľmi ďakujem za všetko, čo ste pre nás za ten čas urobili, že ste nás trpeli, aj keď viem, že nie vždy to bolo ľahké a som rád, že som Vás spoznal.“

„Jednoznačne Vám patrí moje ďakujem, naučili ste ma veľa vecí, pre mňa tie najdôležitejšie: spoznať samú seba, moje sebavedomie, ktoré stúplo nahor a dokázať ovládať (konečne!) ten stres. Okrem toho som si (sme) pripadala, že na mne a mojom názore niekomu naozaj záleží, a tá dôvera, ktorú ste do nás vkladali, bola neskutočná!“

„Vy v skutočnosti učíte deti a mladých oveľa viac než len Cvf... Učíte ich Žiť a PREBUDIŤ SA... Ďakujem vám za túto skúsenosť a slová. Nikdy na ne nezabudnem.“

Čo som sa z tohto príbehu naučil ja? Že pri práci s mladými sú pre mňa **klúčové tieto princípy:**

Byť **AUTENTICKÝ** v každej situácii a na nič sa nehrať. **DÔVEROVAŤ** bez ohľadu na výsledok a vzdať sa očakávaní. **VERIŤ**, že v každom človeku je dobro a obrovský potenciál. **MOTIVOVAŤ** slovami a činmi. Menej rozprávať, viac **POČÚVAŤ**. **LÁSKA** - prejavíť nezištný záujem, rešpekt a úctu k človeku, oceniť ho za to dobré.

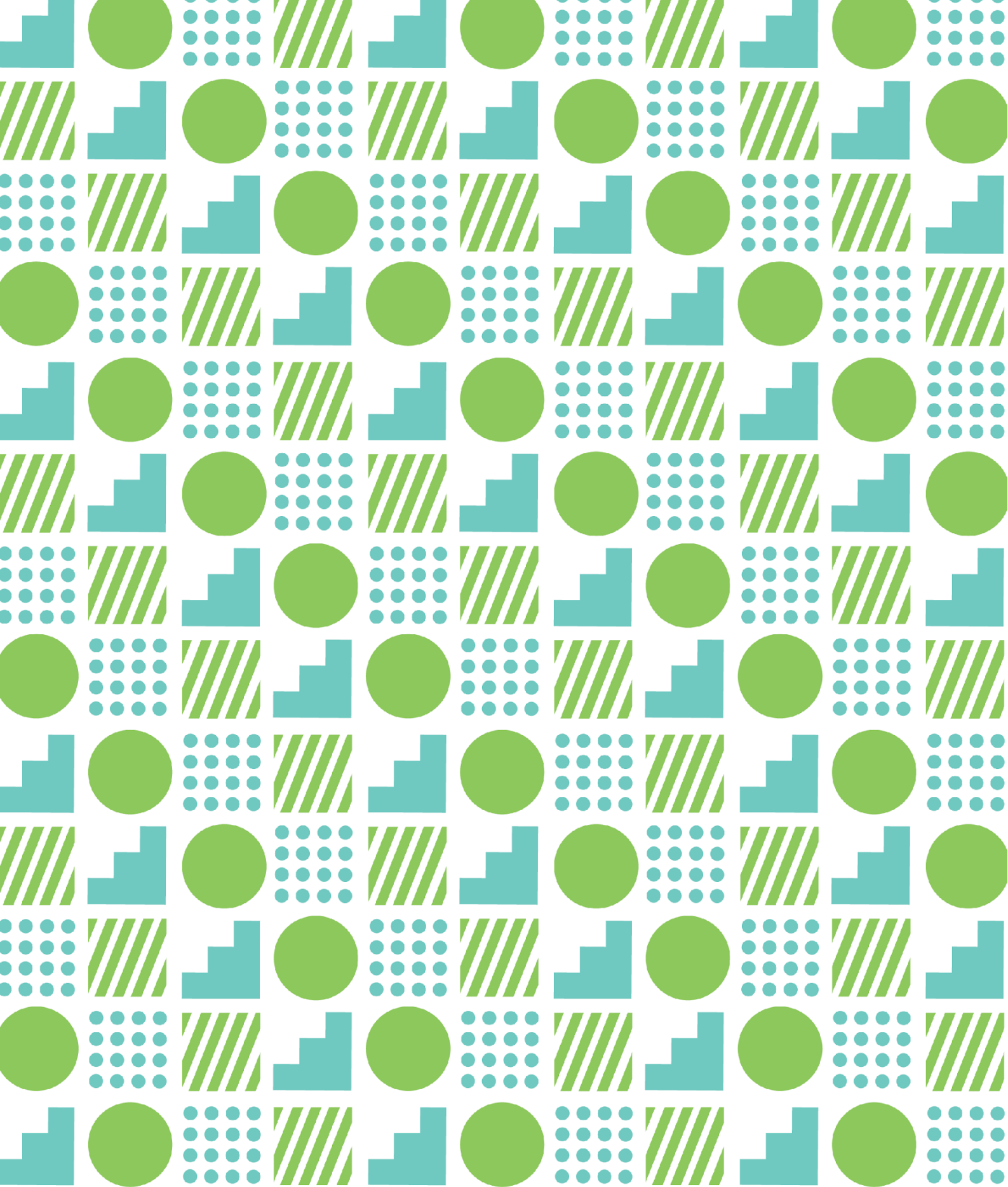
TIP na záver:

So svojimi osobnými zážitkami so žiakmi, ale aj skúsenosťami z praxe sa s Vami veľmi rád podelím prostredníctvom vzdelávania, do ktorého Vás spolu s mojimi kolegami pozývam. Pokiaľ ste pedagogickým alebo odborným zamestnancom a máte chuť zažiť práve tieto princípy, prihláste sa na vzdelávanie, nielen v kariérovej výchove a poradenstve.

Stačí zájsť na web ***Vzdelávanie ľudských zdrojov v systéme VPap:***

Inovatívne prvky v kariérovej výchove a poradenstve v školách » VÚDPaP (vudpap.sk)

VÝSKUMNÝ ÚSTAV
DETSKEJ PSYCHOLÓGIE
A PATOPSYCHOLÓGIE

ŠTANDARDY
NÁRODNÝ PROJEKT

Štandardizáciou systému poradenstva a prevencie
k inklúzii a úspešnosti na trhu práce